

פקודת מניעת זיהום מי־ים בשמן [נוסח חדש], תש"ם—1980

פרק א': פרשנות ותחולה

הגדרות ותחולה

1. (א) בפקודה זו —

"העברה", לענין שמן — העברה בצובר;

"כלי שיט" — כמשמעותו בחוק הספנות (כלי שיט), תש"ך—1960, למעט כלי שיט צבאי וכלי שיט המשמש בתפקידי עזר לכלי שיט צבאי;

"מנהל נמל" — כמשמעותו בפקודת הנמלים [נוסח חדש], תשל"א—1971;²

"מפקח" — מי שמינהו שר הפנים להיות מפקח לפי סעיף 6;

"עבירת קנס" — עבירה לפי סעיפים 5 או 18;

"שמן" — שמן לסוגיו לרבות שמן מהול במים וכהילים המופקים משמן.

(ב) פקודה זו תחול על מימי החופין של ישראל ומימיה הפנים-ארציים (להלן — מי־ים).

שמירת דינים

2. הוראות פקודה זו באות להוסיף על הוראות כל חיקוק שענינו הגנת מי־ים ולא לגרוע מהן או להחליפן.

תחולת הוראות

3. על אף האמור בסעיף 1 (ב) יהולו הוראות סעיפים 6 עד 12, 20 ו-22 על כלי שיט ישראליים אף כשהם נמצאים מחוץ למימי החופין של ישראל.

4. על אף האמור בסעיף 1 (ב) ושאין שר התחבורה בהתייעצות עם שר הפנים להחיל את הוראות סעיפים 6 עד 12, 20 ו-22 על כלי שיט שאינם ישראליים הנמצאים מחוץ לתחום מימי החופין של ישראל ואשר נשקפת מהם סכנת זיהום מימי החופין של ישראל, בהתחשב בכל אמנה בין-לאומית הבאה להסדיר הפעלת סמכויות כאמור.

תחולה על

כלי שיט מחוץ

למימי החופין

פרק ב': ביצוע

סימן א': פנקסי שמן

חובת ניהול

פנקסי שמן

5. (א) כל כלי שיט יצוייד בפנקס שמן שבו תפורט כל פעולה הקשורה להעברת שמן מכלי השיט או אליו; פנקס השמן ינוהל בידי הקברניט של כלי השיט ויהיה ערוך באופן שנקבע בתקנות.

(ב) שר הפנים ושר התחבורה יקבעו בתקנות את חובת בעלי כלי השיט והקברניט לגבי החזקת פנקס שמן, עריכתו, ניהולו, הרישומים בו והצגתו.

(ג) תקנות לפי סעיף 35 שענינן פנקסי שמן יראו אותן כתקנות שהותקנו גם מכוח סעיף זה.

(ד) העובר על הוראה מהוראות סעיף זה או תקנות לפיו, דינו — קנס 10,000 שקלים.

¹ נקבע בועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת ביום י"ז באדר תש"ם (5 במרס 1980) לפי סעיף 16 לפקודת סדרי

השלטון והמשפט, תש"ח—1948; הצעת נוסח חדש פורסמה בהג"ח 40, עמ' 872.

נוסח זה בא במקום פקודת שפיכתם של שמנים לתוך מי־הים, 1936; ע"ר 1936, תוס' 1, עמ' 216; ס"ח תשכ"ו עמ' 2; תשל"ג, עמ' 2; תשל"ז, עמ' 134.

1 ס"ח תש"ך, עמ' 70.

2 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 20, עמ' 443.

סימן ב': מפקחים

6. שר הפנים ימנה מפקחים למניעת זיהום מי ים בשמן.
7. מפקח רשאי להיכנס לכלי שיט ולכל מקום אחר שיש בו מיתקנים או חמרים העלולים לזוהם מי ים בשמן, אולם לא יכנס למקום המשמש למגורים בלבד אלא על פי צו של בית המשפט.
8. נכנס מפקח לכלי שיט או למקום אחר מכוח סעיף 7 רשאי הוא לקחת דוגמאות מכל נחל העלול, לדעתו, להיות מקור לזיהום מי ים בשמן; דוגמאות כאמור מותר לבדוק במעבדה ולנהוג בהן בכל דרך אחרת.
9. שר הפנים רשאי להסמיך מפקח לערוך חקירות וחיפושים כדי למנוע עבירות על פקודה זו והתקנות על פיה או כדי לגלותן; בהשתמשו בסמכות כאמור –
- (1) יהא מפקח רשאי להשתמש בכל הסמכויות הנתונות לקצין משטרה בדרגת מפקח ומעלה לפי סעיף 2 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) 3, וסעיף 3 לפקודה האמורה יחול על הודעה שרשם מכוח סמכות זו;
- (2) דין מפקח לענין סעיף 24 (א) (1) לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], תשכ"ט–1969, כדין שוטר.

סימן ג': שפיכת שמן

10. (א) לענין סימן זה –
"השר" – שר התחבורה או מי שהוא מינה לענין הנדון;
"מעשה" – לרבות מחדל.
- (ב) סמכויות השר לפי סימן זה יופעלו בהתייעצות עם שר הפנים.
11. (א) נשפך שמן או שהיה לדעת השר השד כי יישפך שמן מכלי שיט לים, רשאי השר למסור הודעה בכתב לבעל כלי השיט, אשר בה הוא נדרש לעשות את הפעולות הבאות, כולן או מקצתן – כמפורט בהודעה – אשר לדעת השר יש בהן כדי למנוע, להפסיק או לצמצם את שפיכת השמן לים:
- (1) להימנע מהזזת כלי השיט ממקום שצויין בהודעה;
- (2) להשיט את כלי השיט אל המקום שצויין בהודעה ולהשאירו שם עד לקבלת היתר מהשר להשיטו למקום אחר;
- (3) למנוע כל פריקה מכלי השיט וטעינה אליו של כל מטען כמפורט בהודעה, אלא לפי היתר לכך מהשר;
- (4) לעשות כל מעשה אחר בכלי השיט או במטענו.
- (ב) בהודעה לפי סעיף זה יצויינו הזמן שבו היא תיכנס לחוקף וכל זמן אחר שבו יש לבצע את הפעולות המנויות.
- (ג) מסירת הודעה לסוכן או לקברניט של כלי השיט יראו אותה כמסירה לבעל כלי השיט.

³ חא"י, כרך א', עמ' 439.

⁴ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 12, עמ' 284.

(ד) בהודעה לפי סעיף זה לא יידרש אדם לעשות אלא מעשים שהם סבירים ביחס למידת הנזק אשר, למיטב ידיעת השר, נגרם או עלול להיגרם עקב שפיכת השמן לים.

גקיסת אמצעים
בידי השר

12. (א) נמסרה הודעה לפי סעיף 11 לבעל כלי שיט והוא לא ביצע את הפעולות שנדרש לבצען בהודעה או שנכשל בביצוען, או שהיה השר סבור כי מפאת דחיפות הענין לא יהיה סיפק בידו למסור הודעה כאמור, רשאי השר לנקוט כל פעולה הנראית לו דרושה למניעת שפיכת שמן לים, להפסקתה או לצמצומה, ובכלל זה שימוש בכוח לשם כפיית הציות לדרישות הודעה וסילוק כלי השיט למקום שראה השר לנכון; הודעה מנומקת על דבר גקיסת אמצעים כאמור ימסור השר לבעל כלי השיט.

(ב) לא ינקוט השר לפי סעיף זה אלא אמצעים שהם סבירים ביחס למידת הנזק אשר לפי מיטב ידיעתו נגרם או עלול להיגרם עקב שפיכת השמן לים.

פרק ג': קרן למניעת זיהום מי-ים

13. (א) שר הפנים רשאי, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, להתקין תקנות בדבר כינונה של קרן למניעת זיהום מי-ים (להלן – הקרן) במסגרת משרד הפנים. (ב) שר הפנים יקבע בתקנות, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, את סדרי פעולתה של הקרן.

כינון קרן
ותקנות פעולתה

14. מטרת הקרן תהיה לרכז את האמצעים הכספיים ללחימה בזיהום מי-ים, למניעת זיהום מי-ים וחופים, לניקויים ולפיקוח עליהם.

מטרת הקרן

15. כספי הקרן ייועדו למטרותיה בלבד ויוצאו לפי הוראות שר הפנים.

שימוש בכספי
הקרן

16. בנוסף על הכספים שיועמדו לרשות הקרן מתקציב המדינה, מקנסות לפי סעיף 32 ומאגרות לפי סעיף 17 תהא הקרן רשאית לקבל כספים והקצבות מכל אדם לקידום מטרותיה ופעולותיה.

מקורות בוספים

17. (א) שר הפנים רשאי, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, להטיל בתקנות אגרה להגנת איכות הסביבה הימית על בעלי כלי שיט או מפעיליהם וכן על בעליהם או מפעיליהם של מיתקנים ביבשה או בים שמהם עלול להישפך שמן או להיות מוזרם למי-ים.

תקנות להטלת
אגרה

(ב) דרכי קביעת האגרה, סיווגה לפי כלי השיט או המיתקנים, תעסוקתם, מטעניהם או כל מבחן אחר, דרכי גבייתה, וכל הסדר אחר לענין האגרה, ייקבעו בתקנות כאמור. (ג) ההכנסות מן האגרה ישולמו לקרן.

פרק ד': אחריות, עבירות ועונשין

18. (א) נשפך שמן או ניתן לו לזרום למי-ים, במישרין או בעקיפין, מכלי שיט או מכל מקום ביבשה או מכל מיתקן המשמש להעברת שמן מכל כלי שיט או אליו, לכלי שיט אחר או ממנו, או לכל מקום ביבשה או ממנו, בעלו או קברניטו של כלי השיט שממנו נשפך השמן או שממנו ניתן לו לזרום, או התופש במקרקעין או האחראי למיתקן, לפי הענין, דינו – קנס 37,500 שקלים, ואם כבר הורשע פעם בעבירה לפי סעיף זה, דינו – קנס כאמור או מאסר שנה אחת.

קנס על שפיכת
שמן למי-ים

(ב) געבירה עבירה לפי סעיף זה בידי חבר בני אדם, רואים כאחראי לה גם כל מנהל, שותף – למעט שותף מוגבל – או פקיד אחראי של אותו חבר, ואפשר להביאו לדין ולהענישו כאילו עבר הוא את העבירה.

נחל בחוקת שמן
19. (א) החזק שמן במכלים או בחללים אחרים בכלי שיט, כל נזול שנשפך או שניתן לו לזרום ממכלים או חללים אלה יראוהו כשמן כמשמעותו בפקודה זו, זולת אם הוכח כי המכלים או החללים נוקו משמן או כי השמן הופרד מהנזול על ידי מיתקן הפרדה.

(ב) נקטו הליכים משפטיים נגד מי שאינו קברניט כלי שיט, ניתן להביא כראיה ולענין האמור בסעיף קטן (א) תעודה החתומה ביד הקברניט; נתן הקברניט תעודה לפי סעיף זה ביודעין שהיא כזוהת או מטעה בפרט מהותי, דינו – קנס.

(ג) בסעיף זה, "קברניט כלי השיט" – מי שצויין כקברניט בחוזה עם הצוות.

אחריות פלילית
20. בעל כלי שיט או קברניט שקיבלו הודעה לפי סעיף 11 ולא ביצעו פעולה מן הפעולות המנויות תוך הזמן שנקבע לביצועה, דינם – קנס 7,500 שקלים.

הגנות לסעיף 18
21. במשפט על עבירה לפי סעיף 18 תהיה זו הגנה טובה אם יוכיח הנאשם –

(1) אם נקטו ההליכים נגד הבעל או הקברניט של כלי שיט – כי זרימת השמן או הצורך בשפיכתו היו תוצאה של התנגשות כלי השיט או מקרה נזק או תאונה לכלי השיט, ולענין הליכים עקב זרימת שמן – גם כי הקברניט נקט כל האמצעים הסבירים כדי למנוע את הזרימה;

(2) אם נקטו ההליכים נגד אדם אחר עקב זרימת שמן – כי הוא נקט כל האמצעים הסבירים כדי למנוע את הזרימה.

הגנות לסעיף 20
22. במשפט על עבירה לפי סעיף 20 –

(1) תהיה זו הגנה טובה אם יוכיח הנאשם אחת מאלה:

(א) ביצוע הפעולה נמנע מסיבות שלא היתה לו שליטה עליהן;

(ב) הפעולה לא כוצעה עקב הצורך להציל חיי אדם;

(2) פרק ג' לחוק העונשין, תשל"ז-1977, לא יחול.

סמכות מנהל
נמל לתברע
23. תביעה על עבירה לפי פקודה זו או תקנות על פיה יכול להגיש גם מנהל נמל.

ברירת קנס
במקום שפיטה
24. (א) היה ליועץ המשפטי לממשלה או לבא-כוחו או למנהל הנמל יסוד להניח כי עבר אדם עבירת קנס, רשאי הוא למסור לו הזמנה למשפט בנוסח שנקבע; בהזמנה יואשם קמוזמן בעבירה המצויינת בה ותינתן לו הברירה לשלם קנס בשיעור שנקבע במקום להישפט על אותה עבירה.

(ב) מי שנמסרה לו הזמנה כאמור רשאי תוך שלושים יום מיום המסירה לשלם בבית המשפט הנקוב בהזמנה, או לשלוח אליו בדואר, את הקנס בשיעור שנקבע לעבירה המפורשת בהזמנה.

(ג) כל עוד לא החליט היועץ המשפטי לממשלה או לבא-כוחו או מנהל הנמל להשתמש בסמכותו לפי סעיף זה לגבי אדם בשל עבירה, מותר לפתוח בהליכים משפטיים שלא לפי סעיף זה נגד אותו אדם בשל אותה עבירה, בכפוף לאמור בסעיף 33, ואין בסעיף זה כדי לחייב את היועץ המשפטי לממשלה או את בא-כוחו או את מנהל הנמל להשתמש בסמכותו לפי.

25. (א) שר הפנים יקבע בצו שיפורסם ברשומות את נוסח ההזמנה לענין סעיף 24 ואת אופן מסירתה וכן את שיעור הקנס לכל עבירת קנס ולכל עבירת קנס חוזרת שעבר אותו אדם.

(ב) שיעור הקנס הקבוע בצו כאמור לא יעלה על 6,250 שקלים לעבירה ראשונה ועל 12,500 שקלים לכל עבירה חוזרת, ובלבד שבעבירה על סעיף 5 לא יעלה על השיעור שנקבע באותו סעיף.

(ג) שר הפנים רשאי לקבוע בצו כאמור שיעורים שונים לקנס, בהתחשב בנפח כלי השיט, במקום ביצוע העבירה ובנסיבות אחרות.

26. שילם אדם את הקנס כאמור בסעיף 24 (ב) ואת הסכום הנקוב בהודעת החיוב כאמור בסעיף 30 (א) רואים אותו כאילו הודה באשמה לפני בית המשפט, הורשע ונשא את עושו.

דינו של משלם
הקנס וההוצאות

27. (א) לא שילם אדם את הקנס ויחד עמו את הסכום הנקוב בהודעת החיוב בהוצאות, או שילם את הקנס אך לא שילם את הסכום הנקוב בהודעת החיוב בהוצאות, כולו או מקצתו, או שילם את הסכום הנקוב בהודעת החיוב אך לא שילם את הקנס – רואים את ההזמנה שנמסרה לו כאילו היתה הזמנה למשפט וכתב אישום שהומצאו ונמסרו לו על פי סימן ד' וסימן ה' של פרק ד' לחוק סדר הדין הפלילי, תשכ"ה–1965.⁶

דינו של מי
שאינו משלם את
הקנס וההוצאות

(ב) לא שילם אדם את הקנס ואת הסכום הנקוב בהודעת החיוב בהוצאות כאמור בסעיף 30 (א) ובית המשפט הרשיעו על העבירה, יטיל עליו בית המשפט קנס לא פחות מסכום הקנס שנקבע לאותה עבירה לפי סעיף 25, זולת אם הוכיח הנאשם נסיבות מיוחדות שיפורשו בגזר הדין להצדקת הטלתו של קנס נמוך יותר, ורשאי הוא להטיל עליו הוצאות המשפט בסכום שיקבע, בין שהתייצב לדין ובין שנשפט שלא בפניו.

28. אדם שנמסרה לו הזמנה לפי סעיף 24, או שהואשם לפי פקודה זו, רשאי מנהל הנמל, בכראו להשתמש בממכויותיו לפי פקודת הנמלים [נוסח חדש], תשל"א–1971, שלא להרשות לכלי שיט, שבו או בקשר אליו נעברה העבירה, לצאת מתחום הנמל כל עוד לא נמסרה למנהל הנמל ערובה לתשלום הקנס או לתשלום הוצאות הניקוי במקרה של הרשעה בעבירה; סכום הערובה, צורתה, תקופתה, תנאיה ודרכי גבייתה ייקבעו בתקנות.

ערובה לתשלום
הקנס

29. (א) מי שהורשע בעבירה לפי סעיף 18 חייב בתשלום הוצאות שהוציא אדם אחר –
(1) לניקוי הים, החוף וכל אשר זהם כשמן שנשפך או החרם אגב ביצוע העבירה;
(2) לאיתור השמן שנשפך או הוזרם, למניעת זיהום ממנו, להדברתו ולצמצום הנזק שגרם.

חבות בהוצאות
ניקוי

(ב) בית המשפט שהרשיע אדם בעבירה על סעיף 18 רשאי בגזר הדין, בנוסף לכ' עונש שיטיל, לחייבו בתשלום ההוצאות כאמור בסעיף קטן (א), יהיה סכומן אשר יהיה, אם הוגשה לו על כך בקשה מאת מי שהוציאן.

(ג) החלטה בענין הוצאות לפי סעיף זה, דינה, לענין ערעור הנאשם ולענין גביית הסכום שנפסק, כפסק דין של אותו בית משפט שניתן בתובענה אזרחית.

(ד) הורשעו בעבירה כאמור בסעיף קטן (א) יותר מאדם אחד, רשאי בית המשפט, בהחלטתו לפי סעיף זה, להטיל את ההוצאות על כולם יחד או על מקצתם, או על כל אחד מהם לחוד, הכל כפי שנראה לבית המשפט בנסיבות הענין, ורשאי הוא, לענין זה, לקבוע את החלק בסכום ההוצאות שתשלומו יוטל על כל אחד מן החייבים.

⁶ ס"ח תשכ"ה, עמ' 161.

(ה) לא פסק בית המשפט בבקשה לפי סעיף זה לגופה. לא יגרע הדבר מזכותו של מי שהוציא את ההוצאות לתובען בתוכענה רגילה.

30. (א) נמסרה לאדם הזמנה עם ברירה לשלם קנס כאמור בסעיף 24 (א). רשאי מי שמטר לו את הזמנה לצרף להזמנה הודעת חיוב לגבי סכום ההוצאות שהוצאו למטרה מן המטרות בסעיף 29 (א); הודעת החיוב תפרש את הזכאי לסכום ההוצאות הנקוב בה.

הודעת חיוב
בהוצאות אנכ
מתן ברירת קנס

(ב) מי שנמסרה לו הודעת חיוב כאמור בסעיף קטן (א) רשאי, תוך שלושים יום מיום המסירה, לשלם בבית המשפט הנקוב בהזמנה, או לשלוח אליו בדואר, את הסכום הנקוב בהודעת החיוב, בנוסף על כל סכום הקנס שפורט בהזמנה, ואם עשה כן רואים אותו כאילו הודה באשמה לפני בית המשפט, הורשע ונשא את ענשו, והסכום ששולם יעמוד לזכותו של הזכאי לו על פי הודעת החיוב.

31. שר המשפטים רשאי לקבוע סדרי דין מיוחדים לענין סעיפים 29 ו-30.

סדרי דין

32. קנס שהוטל בשל עבירה לפי פקודה זו ישולם לקרן.

ייעור קנסות

33. נטען כי נעברה עבירה לפי פקודה זו בידי קברניט של כלי שיט, שעזב את ישראל לפני חלוף המועד שבו ניתן היה לנקוט נגדו בהליכים על אותה עבירה, ניתן לנקוט נגדו בהליכים על אותה עבירה, על אף האמור בכל חיקוק אחר, בכל עת תוך חדשים לחזרתו הראשונה לישראל.

הליכים נגד
קברניט שעזב
את הארץ

34. קנס והוצאות שהטיל בית המשפט בהליכים נגד בעל כלי שיט או קברניטו על עבירה לפי פקודה זו, ושלא שולמו במועד ובדרך שקבע בית המשפט, רשאי בית המשפט להורות שהסכום שלא שולם ייגבה בדרך של עיקול, תפיסה ומכירה של כלי השיט, מיתקניו, ציודו ומכשיריו; הוראה זו אינה גורעת מסמכויות אחרות של בית המשפט לענין אכיפת התשלום.

אכיפת תשלום

פרק ה': תקנות

35. שר הפנים ושר התחבורה רשאים להתקין תקנות לביצוע האמנה הבין-לאומית למניעת זיהום הים בנפט, 1954, או כל אמנה אחרת שישראל צד לה הבאה לתקן אותה אמנה, ובין השאר רשאים הם לקבוע בתקנות אלה שהעובר על הוראותיהן צפוי לעונש כפי שנקבע בסעיף 18.

סמכות להתקין
תקנות לביצוע
אמנות בין-
לאומיות

36. על אף האמור בסעיף 1 (ב) יהא לתקנות לפי סעיף 35 תוקף לגבי כלי שיט ישראלי גם מעבר לתחום מימי החופין של ישראל — באשר הוא.

תחולת התקנות
על כלי שיט
ישראלי מעבר
למימי החופין

37. שר הפנים ושר התחבורה רשאים להתקין תקנות לביצוע הוראות סעיפים 3, 4, 6 עד 12, 20 ו-22; התקנות יבאו, לפני התקנתן, לידיעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת או ועדה אחרת שהחליטה עליה ועדת הכנסת.

תקנות בידיעת
ועדה של הכנסת

ש מ ו א ל ת מ י ר
שר המשפטים

לוח השוואה

נוסח חדש	נוסח ישן	נוסח חדש	נוסח ישן
17	7ה	השם	(1)1
33	(1)8	2	(2)1
34	(2)8	1	2
23	(3)8	18	3 רישה
35	(א)9	21	3 סיפה
36	(ב)9	24	א3
6	(1)10	25	ב3
7	(2)10	26	ג3
8	(3)10	27	ד3
9	(4)10	28	ה3
(א)11	(1)11	5	5
(ד)11	(2)11	19	6
(א)10	(3)11	29	7
(ב)11	12	30	א7
(ג)11	13	31	ב7
20	(1)14	32	ג7
22	(2)14	(א)13	(1)ד7
12	15	14	(2)ד7
3	16	15	(3)ד7
4	17	16	(4)ד7
37	18	(ב)13	(5)ד7

מונחים המשמשים בנוסח זה

discharged	-	נשפך
allowed to escape	-	ניתן לזרום
oil record book	-	פנקס שמן
oil	-	שמן
occupier	-	תופש